

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un şir garmond:
odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr.,
şi de fie care publica-
ţiune timbru de 30 cr.

Tot ce priveşte focea
să se adreseze la «Re-
dacţiunea şi Admini-
straţiunea Unirii»
în

Blaşiu.

Focea bisericească-politică.

Anul IV.

Blaşiu 10 Maiu 1894.

Numărul 20.

Inainte de congresu.

Blaşiu 9 Maiu 1894.

* * * Fiii bisericeii române unite din cele patru diecese, a Făgăraşului, Oradei mari, Gherlei şi Lugosului, preste câteva zile voru avé ocaziune a-şi stringe mâna frătesce în Alba-Iulia, şi a se vedé laolaltă adunaţi din tôte ţinuturile pentru întâia dată.

Nu tendinţe separatistice au îndemnatu pe ilustrii convocatori la paşulu acesta. Căci sciutu este, că fiii bisericeii noastre în cauzele naţionale totdeauna au fostu, suntu şi voru fi gata a merge mâna în mâna cu fraţii nostri Români de acela-şi sânge, însă de altă credinţă.

Ci conchemarea congresului acestuia liberu este o recerinţă isvorită din constituţiunea bisericeii noastre.

În faţa pericolului, ce ameninţă naţiunea română cu politica bisericească a guvernului, întregu poporulu românescu trebuie să se pronunţe cu curajă aşa, câtu factorii legislativi să scie, ce cugeta întregu poporulu românescu din patrie despre această politică nefericită. Şi fiindu că nefericita această politică în prima linie primejducesce nu numai naţiunea, ci şi biserica, de aceea nu e de ajunsu numai, ca poporulu să se pronunţe asupra ei în adunări naţionale, ci trebuie să se pronunţe şi în adunări bisericesci.

Fraţii români gr. orientali în conformitate cu constituţiunea bisericeii lor se voru pronunţa, şi unii s'au şi pronunţatu deja în sinódele lor diecesane mestecate, cari chiaru acum suntu adunate.

Costituţiunea bisericeii noastre însă este de altă natură. De aceea în faţa pericolului, ce ne ameninţă, poporulu nostru românescu unitu trebuie să se pronunţe în modul şi în forma, ce e în armonie cu constituţiunea şi aşedămintele bisericeii noastre. Şi forma acesta este conchemarea unui congresu liberu, la care să potă participa şi să-şi potă exprima cugetele sale ori care fiu credinciosu alu bisericeii.

Pe calea acesta putemu să dicemu, că întregu poporulu românescu din patrie s'a pronunţatu faţa cu nefasta politică a guvernului, celu gr. orientali în sinódele sale diecesane prin reprezentanţii sei, éra celu unitu în congresu liberu, şi unulu şi altulu însă în conformitate cu constituţiunea şi aşedămintele bisericeii sale.

Acesta este celu dintăiu motivu alu conchemării congresului dela Alba-Iulia.

Ilustrii conchematori însă au mai avutu şi altu motivu nu mai puţin ponderosu.

Suntemu mândri pe aceea, că Mitropolia noastră nu e supusă nici unei alte ierarhii străine de limbă şi ritu din ţară, ci numai singuru Sfintulu Scaunu Apostolicu dela Roma, a cărui gingaşe iubire faţa cu mitropolia noastră este cunoscută tuturor filor bisericeii noastre.

Chiaru pentru aceea însă poporulu din Mitropolia noastră în faţa pericolului trebuie să se pronunţe independentu de poporulu credinciosu supusu ierarhiei latine din ţară. Nu se vatămă prin acesta unitatea în credinţă, ci Mitropolia noastră se presentă ca unu întregu de sine stătatoriu în ţară şi nesupusă altei Mitropolii.

La Budapesta în 17 Ianuariu s'a pronunţatu poporulu rom. catolicu din ţară. La Alba-Iulia în 21 Maiu se va pronunţa poporulu român unitu din Mitropolia de Alba-Iulia. Fiesce care însă în modu independentu.

Acesta este alu doilea motivu alu ilustrilor conchematori ai congresului dela Alba-Iulia.

Nu mai amintimū nimica de dorinţa ferbinte a tuturor Românilor uniţi de a ne vedé odată adunaţi cu toţi la unu locu din tôte patru diecesele. Nu mai amintimū nimica de dorinţa de a face unu începutu bunu cu ţinerea ataror congrese libere, cari prin alte ţeri promovéză aşa de multu binele bisericeii. Nu mai amintimū nimica de aceea, câtu de multu se întăresce credinţa şi iubirea frătescă, şi câtu de tare cresce însufleţirea sacră pentru cauza bisericeii prin congrese de natura acesta. Nu mai amintimū nimica de aceea, că ce pondu voru trebui să pună pe resoluţiunile unui atare congresu factorii cei mai înalţi din statu. Nu mai amintimū nimica de motivele aceste, căci participanţii voru avé privilegiu, să se convingă însi-şi după ţinerea congresului, şi cu doru voru dori, să li-se mai dea ocaziune de a mai participa.

Nu ne indoimū deci, că zelulu sfintu şi naţionalu va îndemna pe câtu se pote mai mulţi, să ica parte la congresu. Cu deosebire amu dori, ca fraţii din Ungaria şi Bănatu, cari suntu mai depărtaţi, să nu-şi pregete a lua parte câtu mai mulţi, ca pentru întâia dată

să-şi stringă mâna frătescă cu Ardelenii, căci ziua aceea a bună samă nu o voru uita nici odată.

Din Blaşu. În Blaşu se pare, că s'a introdusu dreptulu statariu. Gendarmii aduşi în număr mare la Blaşu suntu aci domni situatiunii şi comitu încălcării de domiciliu şi brutalităţi. Multe amu puté înşira spre ilustrarea acestor cuvinte. Amintimū unu singuru lucru barbaru şi brutalu. Băétulu Georgiu Băcăinţanu de 10 ani din clasa a patru normală mergea cătră casă. Avea unu dărăbuş de petea tricoloru. Trecu pe dinaintea casei, unde locuescu gendarmii. Aceştia erau la portă. L'au tirtu pe băétu în lăuntru la ei şi l'au bătutu.

Patria după fapta asta eroică e mântuită!

De unde au puterea acesta statară gendarmii aduşi de dl protopretore pe capulu nostru fără de nici o causă?

Vre dora dl protopretore să-şi câştige cu ori ce preţu meritulu de a fi sugrumatū o revoltă? Dacă o voesce, ducă-se la Hodmező-Vásárhely. Români nu suntu revoluţionari.

Din casa magnaţilor.

Şedinţa din 7 Maiu.

Participarea la şedinţă este forte mare. Nici nu e mirare: în casa magnaţilor éra e vorbă de o luptă hotărîtore între conservativismu şi liberalismu.

Desbateră asupra proiectulu de lege despre căsătoria civilă obligatōre o începe referentulu comisiunii Czorda. Discursulu şi-l'a începutu motivându proiectulu de lege din istoria dreptulu. Se silescce a dovedi, că în Ungaria canónele bisericesci au avutu valōre de lege totdeauna numai atunci, cându puterea statulu s'a alăturatū la ele aprobându-le. Numai dela reformaţiune încōce s'a schimbatu lucrulu acesta. De atunci s'au născutu între confesiuni frecări neîncetate. Statulu are să delăture frecările aceste, şi singura modalitate spre acestu scopu este introducerea unui dreptu matrimonialū civilū unitarū, după care să se judece cauzele matrimoniale ale tuturor civilorū într'acela-şi chipu. Acesta este motivulu politicu alu proiectulu de faţa. Dară uniformarea dreptulu matrimonialū e de lipsă şi din punctu de vedere alu dreptulu, pentru ca de aci încolo să nu se mai întimple inconvenientulu, ca aceea-şi căsătorie să o dechere unu foru de validă, éra altulu de invalidă. Se mai provōcă şi la alte inconveniente şi confusiuni, cari urméză din procedura diferită a forurilor matrimoniale. Referentulu nu se teme, că magiarii catolici voru fi renitenţi. Este cu neptinţă, ca ei să se alieze cu elemente de aceea, cari şi agitaţiunea împotriva acestui proiectu de lege voru să o folosescă spre sdrobirea unităţii statulu magiaru. Elementele aceste au cunoscutū forte bine, ce factoru puternicū va fi căsătoria civilă pentru realisarea ideii de statu magiaru, şi chiaru de aceea agitū împotriva ei. Mulţi contrari ai căsătoriei civile aruncă prietinelor ei în faţa învinuirea,

că ei ar fi radicali. Dară de radicalismul acesta, care l'a propagat Deák Ferencz, nu are să témă nimeni națiunea magiară.

Spre combaterea proiectului s'a ridicat cel dintâiu primatul Vaszary. Polemisază mai întâiu cu referentul cu privire la datele istorice, la cari s'a provocat acesta în încercarea de a dovedi aserțiunea sa, că valoarea canoanelor atrna în vechime în Ungaria dela aprobarea statului. Pozițiunea sa față cu proiectul de față este și acum aceea-si, carea episcopatul a precizat-o deja în memorandumul său din 1893. Concede confusiunile, cari le-a amintit referentul, dară nu le derivă din diversitatea procedurii forurilor matrimoniale, ci din dualismul introdus prin art. 48 din 1868 cu privire la religiunea pruncilor născuți din căsătorii mestecate și mai ales din dispoziția aceea contrară tuturor drepturilor și minții sănătoșe, carea o cuprinde art. 53 din 1868 statorind, că în cazul cându ore cine trece la altă confesiune, au să se judece după învățăturile confesiunii acesteia toate acțiunile lui religioșe, chiar și acelea, cari le-a sevârșit mai înainte de ce ar fi trecut la confesiunea acesta. Lécul rului e deci a se cerca în sistarea causei, carea a provocat rului, era nu în provocarea unor rele noue. Nu pôte să primescă proiectul, pentru că el se împotrivesce dogmelor biserice catolice. Acesta adeca spune, că căsătoria e sacrament, e indisolubilă, și asupra validității ei are să judece biserica; era proiectul de față spune, că căsătoria e contract civil, e dissolubilă, și asupra validității ei are să judece statul. Prietini proiectului se provocă la împrejurarea, că și în alte state s'a introdus căsătoria civilă, și biserica catolică din cauza acesta totuși nu a regresat. Ca și cum biserica catolică ar fi regresat pe timpul persecuțiunii celei de 300 de ani în imperiul roman. Acestea sunt contrarietăți principiale, cari nu se pot aplana. La faptă contrară religiunii sale nimeni nu pôte fi silit. Acesta a dis-o legislațiunea ungară în favorul protestanților în art. 26 din 1890/91. Ore acesta să nu aibă valoare și pentru catolici? Sau dacă se constrînge un catolic, să inchie căsătoria, în fața unui organ civil, deși elu acea căsătorie nu o pôte recunoșce de căsătorie legală, atunci ore nu l'au constrîns la o faptă contrară credinței lui? Sau acel preot, căruia nu-i este permis a cumna pe aceia, cari înainte lui voru să se căsătorească, ore nu se opresce dela un lucru, care i-lu impune credința lui? În adevăr proiectul de lege nu face altceva, decât zidesce instituțiunea căsătoriei pe principiile fundamentale protestante. La timpul său protestanții pentru aceea au luptat, ca să fie scoși de sub stăpânirea dreptului de căsătorie catolic. Progresul timpului i-a ajutat la ajungerea scopului lor. Dar acumă aceea ar urma, ca catolici să fie constrîși a inchia căsătoria pe baza principiilor protestante? Precum au luptat protestanții, așa voru lupta și catolici contra acelor tendențe, și dacă proiectul va deveni a fi lege, acesta nu va molcomi, ci va ațita și mai mult agitațiunea. Arată îndreptățirea învățăturii catolice despre indisolubilitatea căsătoriei și din punct de vedere al dreptului naturei și absurditatea tendinței de a dehera căsătoria de dissolubilă din cauza, că se găscu și căsătorii de aceia, cari nu voru ori nu pot mai mult să trăescă laolaltă. După principiul acesta între altele și legătura, ce există între părinți și prunci, încă s'ar put dehera de dissolubilă, pentru că se găscu și prunci de aceia, cari nu voru să se mai supună auctorității părinților. Totu asemenea s'ar put raționa și cu privire la legătura dintre patrie și civi. Primatul a inchiat vorbirea sa sa declarând, că nu primesce proiectul de lege nici ca cetățan, nici ca membru al casei magnaților, nici ca prelat. Dune jurăminte am pus, disc elu, unul regelui meu, că voi fi fidel patriei mele; altul capului bisericei mele. Pe acela nu-lu calcu, dacă nu primescu proiectul; pe acesta l'as calcu, dacă as primi proiectul de lege.

La elocuentul discurs al primatului a răspuns mai întâiu Gajzágó fostul președinte la curtea de compturi pe scurt, era apoi ministrul Szilágyi prin o cuvintare lungă, în care se silesc a combate punct de punct argumentele și îngrijirile aduse de primatul Vaszary în contra căsătoriei civile. Ministrul s'a silit a-si păstra cumpetul în cuvintare, dară intrerupt prin câte-va contradicții și observări pișcătore, a recurs la arma sofistică și a ironiei, în cari are mare dexteritate. La începutul discursului arăta necesitatea reformelor sale biserice și a introducerii dreptului matrimonial unitar spre a se asigura consolidarea și curățenia relațiilor matrimoniale. Cumă statul are drept de jurisdicțiune în afacerile matrimoniale, nu mai suferă nici o îndoelă. Statul are dreptul de a dispune nu numai cu privire la partea materială a căsătoriei, ci și cu privire la modalitățile încheierii și disolvării matrimonialului. Deși statul singur are dreptul acesta, totuși elu asigură libertatea și pe terenul religios, lăsându în voe singuraticelor confesiuni, să poredă cu privire la partea religioșă după doctrinele lor. Răspundendu apoi la argumentul primatului, că adeca căsătoria civilă se opune dogmelor biserice, după cari căsătoria e sacrament, e indisolubilă, și jurisdicțiunea asupra ei compete bisericei, dice, că atunci, cându e vorba de a introduce dreptul matrimonial unitar în un stat, unde sunt atâtea confesiuni, este un principiu greșit a considera dreptul statului din punctul de vedere, că ore unesc-se cu dogmele uneia ori alteia dintre confesiuni? A pofii, ca un proiect de lege să se respingă, fiindcă nu se unesc întru toate cu dogmele cutării confesiuni, ar însemna a pune biserica de domn prestă stat și doctrinele biserice mai pe sus decât raporturile de drept ale cetățenilor. Dacă 80 de milioane de catolici din toate țerile culte sunt mulțamiți cu căsătoria civilă și nu pofesc schimbarea ei, nu scie, pentru ce s'ar simți jignit în simțămintul religios catolic din Ungaria prin o instituțiune atât de nobilă și salutară, cum e căsătoria civilă. Recomandă primirea proiectului.

În ședința din 8 l. c. încă s'au prezentat în număr mare membrii casei de sus. Primul orator a fost patriarhul Brankovici din Carlovei. Elu dice, că după elocuentul discurs al primatului nu află necesari a mai tracta cestiunea și din punct de vedere religios, ci numai declară, că și după doctrina biserice gr.-or. căsătoria este sacrament. Proiectul de lege degradă demnitatea matrimonialului ridicat de către religiunea creștină la un nivel atât de ălalt. Proiectul constrîngendu pe credincioșii romano-catolici și gr.-orientali la o formă de căsătorie nerecunoscută de biserica lor se opune principiului cardinal al liberalismului. Motive speciale, cari îl îndemnă, să respingă căsătoria civilă, sunt, că preoțimea sârbescă mai totă este căsătorită. Natura lucrului aduce cu sine, că biserica să determine condițiunile, sub cari permite ministrilor săi căsătoria. Biserica însă nu le pôte concede căsătoria civilă, care nu e sacrament, și dacă s'a căsătorit un preot înainte auctorității civile, cum va mai put arăta credincioșilor, că căsătoria în adevăr este sacrament? Alt motiv special, pentru care se opune căsătoriei civile, este, că mitropolia sârbescă se estinde și în Croația și Slavonia, unde nu se introduce căsătoria civilă. Acum dacă în o parte a mitropoliei se întâmplă căsătoria într'o formă, în cealaltă în alta, se nascu numai încercături.

Contele Széchenyi Béla ca liberal esaltat salută cu bucurie căsătoria civilă ca o instituțiune liberală, și regretă de agitarea, ce se continuă de pe amvon în contra reformelor politice biserice.

Generalul Máriașy află căsătoria civilă de vătămătoare pentru religiunea sa și periculoșă pentru patrie, și de superflue toate reformele radicale ale guvernului, de dragul

căroră s'a aliat guvernul cu toate elementele eterogene. Ele provocă o luptă religioșă permanentă. În discursul tronului nici un cuvint nu a fost despre reformele acestea. Cetesce din discursul tronului partea referitoare la afacerile biserice. Nici nu se dimite în tractarea meritorie a cestiunii și din motivul, că partea cea mai mare a țerei este contra căsătoriei civile, care și în parlament are să-si mulțamescă reșterea numai elementelor extreme, sau vorbindu mai lămurit, acelora, cari urmăză staturile dela Turin. Pe declarațiunile de aderință parte inscenate parte oficiose nu pune nici un pond. Proiectul acesta l'a prezentat guvernul numai din oportunism și fără de a întreba națiunea. Pentru aceea îl respinge.

Hollán Ernő vorbeșce pentru proiect accentuându, că biserica trêbe separată de stat. Se provocă la Deák Ferencz și vre să arete, că îngrijirile, ce se aduc în contra proiectului din punct de vedere religios și finanțial, nu sunt fundate.

Contele Desseoffy Aurél tracteză cestiunea din punct de vedere al consolidării și unificării naționale, la ce se provocă atât de des amicii proiectului arătându, că prin căsătoria civilă viața religioșă morală scădendu nu pôte fi vorbă nici despre consolidarea națională.

Beöthy Zsigmond vede în căsătoria civilă întărirea statului și a unității naționale.

Mareșalul de curte contele Széchen Antal atrage atențiunea casei asupra pericolului, ce le pôte provoca proiectul mai ales din motivul, că elu nu priveșce numai mintea, nu se referesc numai la cestiuni de drept, ci atinge și sentimentul, apoi agitațiunile, ce ating sentimentul, totdeauna sunt și mai vehemente și mai periculoșe atât din punct de vedere religios, cât și național. Respinge proiectul.

Contele Keglevich Károly se ocupă cu dezvoltarea istorică a căsătoriei dicendu, că la început femeia a fost „animală“, apoi a devenit „animal domestic folositor“ și mai târziu a ajuns să fie pe o tréptă cu bărbatul, cându a și încetat de a fi numai nutritorea pruncilor născuți din întimplare, și s'a pusă basă la căsătorie. Picanteriile contelui pe dreptul au provocat risul ascultătorilor. Elu primesce proiectul și amenință cu reformarea casei magnaților.

Contele Zay Miklós (protestant) dice, că proiectul s'a adus numai în interesul omnipotenței de stat. Dinsul nu se va lăsa a fi răpit de curentul liberal. Proiectul este un atentat în contra instituțiilor noastre de o mie de ani. Elu nu se teme atata de adunările, cari se țin sub prapor, ci de acelea, cari le țin sub stindarde roșii socialisti și anarhiști la musica de bombe. Patriotismul clerului catolic este necontestabil; clerul numai atunci ar deveni ultramontan, s'ar îndrepta spre Roma, cându ar vedé, că statul îl persecută. Nu primesce proiectul.

Daruvary Alajos aduce pentru proiect cunoscutele argumente ale liberalilor și inchie provocându-se la cuvintele palatinului Iosif, care a dis: „Noi nu suntem nici catolici, nici reformați, ci patrioți magiari.“

Ultimul orator a fost Mihailovics Miklós, care nu primesce proiectul.

Din sinodele gr. or. dela Sibiu și Arad.

Esclența S'a mitropolitul Miron Romanul a concredut H. S. arch mandritul Dr. Ilarion Pușcariu conducerea sinodului din Sibiu. Mitropolitul își motivează absența sa în chipul următoriu:

Preacuvioșe Arhimandrite! Proiectul de lege pentru dreptul matrimonial, respective pentru introducerea căsătoriei civile obligătoare pentru toate confesiunile în textul primit deja în casa reprezentanților dietei

ungare, se va pertracta în casa magnaților Lunia viitoare în 25 Aprilie (7 Maiu) a. c.

Acestu proiectu de lege intenționează să se restorne dreptul matrimonial alu bisericilor, cari consideră și respectază căsătoria de unu sacrament, și să se dea în competența judecătorilor civile atâtu închierea, cât și eventuala desfacere a căsătoriei în modu independentu de vederile și chiaru de principiile acelor biserică.

Afacerea acesta legislativă imi impune datorința, ca fără amânare și pe câtu va fi posibilu încă astăzi să călătorescu la Budapesta pentru a participa la pertractarea acelu proiectu în casa magnaților și a mă pune însoțitu de preasfințitu frați episcopi ai mitropoliei noastre, intru apărarea intereselor biserice.

Acestu incidentu — imi face totdeodată imposibilu să pot deschide în persoană sinodul archidieceșan convocat pe Dumineca viitoare și să-l conduc în zilele prime de asemenea în persoană.

Sinodul a primitu în 7 Maiu următorea propunere:

Sinodul ica actă cu bucurie de hărtia Înaltu Preasfinției Sale arhiepiscopulu nostru Mironu Românul Nr. 3146 pres. din 22 c., adresată preacuvioșiei Sale Dlu Archimandritu și vicariu arhiepiscopescu Dr. Ilarionu Pușcariu, prin care i-se anunță, că însoțitu de preasfințitu episcopi ai dieceselor sufragane intru apărarea intereselor biserice noastre va participa la pertractarea proiectulu de lege pentru dreptul matrimonial, respective pentru introducerea căsătoriei civile obligătore pentru tôte confesiunile, primitu deja în casa reprezentanților dietei ungare și pus la ordinca zilei în casa magnaților pe ziua de astăzi. Totodată, susținendu întru tôte concludul său Nr. 21 din 13/25 Aprilie 1893 relativu la programul politico-bisericescu alu guvernulu, specialu cu privire la intenționata introducere a căsătoriei civile și de astădată sinodul dechără solemn în numele archidieceșei greco-orientale române din Transilvania, că consideră căsătoria civilă de o instituțiune, care ignorăz sacramentele sfinte noastre biserice și violăz autonomia ei garantată prin legile statulu și prin statutul organice sancționat prin Majestatea Sa preagrățiosul nostru rege și împărat; o consideră de o instituțiune pernicioasă pentru stat, pentru societate și pentru biserică, care n'a fostu provocată de biserică noastră, și nu porcede din necesitățile poporilor statulu, și care în consecințele sale a produsu deja la guvern idea de a admite cetățenilor statulu și neconfesionalismul, ér acesta în modu elementaru va produce desprețuirea religiunii și aședămintelor sacre și prin asta demoralizarea poporulu, carele lipsitu de credință și de Dumeșeu nu va mai avé simțu nici pentru patriotismu nici pentru respectarea legilor lumesci și a instituțiilor statulu. Decu sinodul repudiăz introducerea căsătoriei civile și dacă cu tôte acestea legislativa o va impune, biserică se va supune, dar totdeuna o va considera de o nenorocire pentru sine și pentru statul nostru, și-și va ține de a sa sfintă datorință creștină și patriotică, ca cu tôte mijlocele legale să conlucre la desființarea ei. Acestu concludu se comunică pe cale telegrafică cu Escelența Sa arhiepiscopulu cu rugarea, ca cu graiul viu să-l aducă la cunoștința casei magnaților.

II. Sa episcopulu Ioanū Mețanu în cuvintarea, cu care a deschis sesiunea sinodulu din Aradu în 6 Maiu, a distu și următorele:

Am simțitu și simțescu mare bucurie, Dloru deputați de câte ori am avut și am norocirea a Vê vedé întruniți în sinodu eparchialu și în jurul meu; de astădată însă pe lângă acea bucurie, am mai simțitu și o trebuință mare de acesta întrunire mai alesu pentru a ne consulta asupra situațiunii cei grele, în care se află și biserică noastră în timpul de față, și pentru a conlucre împreună la delăturarea după putință a îngrijirilor, provenitore din acea situațiune.

Cunoscutu vè este dloru deputați ce nori grei amenință biserică noastră națională, și la câte cercări grele suntu espuse și școalele nostre confesionale de unu timpu încôce.

Biserică stă în fața cunoscutelor proiecte de legi așa numite reforme politico-bisericesci, despre căsătoria civilă, despre matriculele civile și despre liberul exercitiu religionariu, cari tôte atingu de aprôpe autonomia biserice, ha în parte și credința ei; ér școalele nostre confesionale sta în fața unor cerințe și sarcini abia suportabile.

Éta causele cari au provocat și provocă grava situațiune a biserice noastre naționale.

De și cunoscutele proiecte de legi politico-bisericesci atingu și pe celalalte biserice din patrie, totuși ele pentru nici una dintre acele biserice, nu pot fi atât de îngrijitore, ca pentru biserică noastră, pentru că pe cându credincioșii celoralalte biserice au mai avut și mai au și alte terene de desvoltare, de consolidare și conservare, pe atunei noi numai în biserică și prin biserică noastră națională ne-am pututu și ne mai putem desvolta, consolida și conserva. Pe cându alte confesiuni din patrie, s'au mai bucurat și se mai bucură și de alte terene de desvoltare, pe atunei noi din cele mai depărtate timpuri am fostu avisați mai numai la puterea sfinte noastre biserice străbune.

În vederca acestora, îngrijirile nostre de sôrtea biserice, fiindu de ajunsu motivate, ni-se impune marea datorință a ne grupa și mai multu și mai strinsu în jurul acestei moșteniri părintesci, a ne încorda și mai multu puterile intru a o face să nu simtă nici să pătîmescă de cercările ce o amenință, și așa a o conserva și pentru timpurile viitoare ca scutu și adăpostu puternice, cum fu ea și în trecut pentru fericiti nostri străbuni.

Astfelu dar datorî suntem dloru deputați a conlucre din tôte puterile și cu tôte mijlocele legale, la delăturarea după putință a îngrijirilor de cari suntem cuprinși, și așa a ne îngradi contra tuturor cercărilor, ori cari ar fi acele.

Românii la Clușu.

(Raportu specialu.)

Procesul monstru alu memorandumul s'a început. Puțina importanță, ce se părea a-i da cetățenii patrioți ai Clușulu, a dispărutu. Clușulu este în febrere și mișcare febrilă. Totul tradăz, că aici are să se întimple ceva deosebitu. Unu comitetu permanentu compus din inteligenții români din Clușu și tinerii universitari cu unu zel neobosit și adevăratu însuflețire românească, se îngrijesce de încuadrarea celor ce au să vină la Clușu.

Începutul mișcării a fostu Vineri la 4 Maiu. În acestă zi se aștepta sosirea comitetulu naționalu de pe liniile Brașov, Sibiu și Bistrița-Deșu.

Toți românii Clușulu în frunte cu comitetul de primire compus din damele române, tinerii universitari și celalali inteligenți cu neastîmpêru așteptau sara orele cinei, cându aveau să se presente la gară spre întimpinarea reprezentanților poporulu român, aduși înaintea judecății.

De demință și până cătră orele 4 o plôe torențială s'a descărcat asupra Clușulu.

Orele 5 suntu aici. Pe strada, care duce la gară, românii în cete și în haie de sêrbătore se duc plini de însuflețire. Dar nici patrioții curioși nu lipsescu. Punctu 5 totu publicul român din Clușu era în coridorul garei. Șeful în frunte cu sbirii poliției ne-a denegat biletele pentru peron, ba și cele date de mai înainte ni-le-a revocat.

Neputendu intra pe peron, Românii au ocupat întregu coridorul garei. În frunte

erau damele române în mână cu unu frumosu buchetu de rose tricoloru cu pantlică de aceeași colóre, purtându inscripțiunea: „Totul pentru națiune.“

Semnalul este datu. De pe fețele celor ce așteptă, se pôte vedé marea emoțiune.

În sfârșitu trenul se răpede în gară. Cununile de flori lăsate de pe ferestrele cupeelor ne spun, că acolo e comitetul. Trenul intră în gara, în fața noastră. Publicul român erupe în urale de „Să trăescă cemitetul național! Trăiescă Dr. Rațu!“ Însuflețirea este la culme.

Comitetul dându-se jos se retrage pe dinaintea Românilor, unde între strigări de „Să trăescă“ dna Alexiu Popu binevențându-l a predat lui Dr. Rațu frumosul buchetu preste barieră, și apoi toți au erupt în cântarea imnulu „Deșteptă-te, Române“. — Poliția de față în frunte cu unu anumitu „Fain“, — scifi, din ce sêmînție, — la audul cântării a datu năvală asupra noastră amenințându-ne cu perire, dacă mai cutezăm a cânta.

De aici comitetul de primire cu întregu publicul s'a dus la eșirea din gară, unde de asemenea li-s'au făcutu ovații celor sosiți, cari urcându-se în trăsurile, ce le sta în dispoziție, în modu sêrbătoreșcu au fostu duși la „Hotel Hungaria“.

Dece minute mai târziu sosescu trenul, ce vinia dela Bistrița, Zela și Deșu. Membrii comitetulu naționalu sosiți aici, părintele Gerasim Domide, advocat Dr. Tripon și Dr. Mihali suntu întimpinați la eșire cu urale nesfârșite. Poliția și gendarmeria au cercat și aici, să-și facă mendrele, dar fără rezultat. Cei sosiți acuma la 200 însoțiti de comitetul de primire se retrag plini de mândrie, căutându cu disprețu la gură cască de pe de lături.

Sara a fostu cină comună.

Cu trenul de 11 sara a sositu deputația tinerilor români Vienesi în număr de 16, între cari se află și cunoscutul tineru slovacu Blaho.

Sâmbătă 5 Maiu.

Ziua de Sângeorgiulu românescu a decurs în liniște. Deja se putea observa pe strade afluența românilor sosiți. Ungurii la fiecare pașu nu încetau a-și face observări batjocoritore la adresa Românilor, deschidendu-și dicționarulu cu epitetele îndatinate.

În spre sară atmosfera se schimbă. — S'a lățitu faima, prin orașu, că de sară au să mai sosescă valahii. S'a pus dar pe lucru brava și culta tinerime magiară în frunte cu gazdasii din Mănăsturu; au eșitu 300 intru insultarea celor ce au să vină. Și intru adevêru, că negenați de nimeni la sosirea Românilor din spre Brașov și Bistrița, între cari erau și venerabilul vicariu dela Făgărașu Basiliu Rațu și advocatul Dr. Ciuta, au datu năvală asupra lor și au aruncat cu petri asupra trăsurilor, cari îi duceau. Vêdendu, că în tramway se află și țeranii, au aruncat ouă elocite și amenințau cu bâtele.

Vêdendu ei, că toți valahii, cari sosescu în Clușu, se îndreptă spre „Hotel Hungaria“, au luat nobila hotărîre, ca să se producă și aici. Și au și făcut-o, pentru că atâta le e mintea. S'au adunat între orele 6—7 mai multe sute pe strada otelulu și apoi au început a-și arăta talentul musicalu,

în totă perfecțiunea, cum numai ei pot și știu. Românii înse rîdea la toate acestea și îi compătimitău.

Sara toți cei sosiți s'au întrunit în sufrageria otelului, unde frățește și într'ună gândă amă petrecută în liniște, cum e datina Românului. E de însemnat, că pretutindenea amă fostu onorați de câte 2—3 spitzli, cari s'au potutu convinge, că Românul e elementu de ordine.

Cu trenurile de noapte au sosit Românii din Cernăuți, București și Craiova.

Duminecă în 6 Maiu.

Timpu e frumos. Stradele pline de lume. Pașu de pașu au și vorbă românească și înfîlnești nencetată tipuri române. Acuși acuși înfîlnești grupe de țărani bine făcuți cu muieri și fete îmbrăcate în pitorescul costum românesc. Și pe lângă totă ura neîmpăcată, ce o au unguiri din Clușu față de noi, și ei sunt uimiți de prezentarea respectuoasă a Românilor sosiți.

Toți s'au adunat astăzi în biserica greacă, ca împreună cu servitorii altariului să înalțe rugăciuni la tronul dumnezeesc pentru învingerea dreptății. Tinerimea s'a constituit în cor și prin cântări înălțătoare de inimă a mărit simțul de evlavie a celor de față.

E impunătoru Clușul în această zi. Și-a perdut parcă cu totul coloritul uricuos acestu cuibă de șovinisti.

De cu sară în timpul sosirii trenurilor mai totă societatea ungară-jidovă din Clușu a emigrat spre gară. Strada, ce duce la gară, era îndesită de lume. Înaintea gării poliștii zela întru împedecarea celor ce vrea să meargă înainte. La intrările salilor de așteptare, precum și în coridorul gării poliștii cu balopete împedecau pe românii, ce voiau să între, și numai celor ce aveau bilete de călătorie, le concedeau să între. Ungurii firesc aveau intrare liberă.

Și erau ticsiți aci, așteptându cu nerăbdare sosirea valahilor. Își făceau fel de fel de planuri, cum să-i primescă cu fluerături și urlete, ca de obicei. Comitetul de primire a fost scos de pe peron cu forța.

Timpu sosirii e aici. Ungurii s'au înșelat în calcul. Cugetau, că vor fi venind vre-o 100—200 de opincari, pe cari îi vor pute insulta după plac. Când colo sosesc trenul dela Brașov, 30 de vagoane, toate îndesate de Români. Cu cântece naționale și urale de „Să trăescă“ au intrat țărani nostri în gara Clușului. Glasurile patrioților au amuțit cu totul la această priveliște. Preste 800 de țărani s'au dat jos din cupe și în ordinea cea mai esemplară și-au luat parcursul spre oraș.

Preste puțin sosesc și trenul Bistriței, care de asemenea a adus până la 1000 de țărani. Era ceva feeric, să privești la grupurile de țărani, în costume deosebite după ținuturi, cum se saluta ca frații și striga: „Trăescă comitetul nostru național!“

Nu mai acum au vedut unguiri, că nu e glumă. Numai acum au început a-și da samă, că cine sunt Românii în asta țară.

Strada otelului „Hungaria“ era o mare de popor. Alipirea și dragostea față de conducătorii lor îi făcea, să nu se depărteze de acolo. Vedut am fel de fel de costume și de tipuri din depărtatul Bănătu, Carpații nordici, Selagi și Selistenii chipeși și grănițeri cu înfățișare soldătescă. Toți de o

potrivă sunt pătrunși de însemnătatea cauzei și au venit, ca să arete compatrioților unguiri, că una sunt opincarii cu domni.

Duminecă sara a fost sară de cunoștință, care s'a ținut în sala cea mai spațioasă a otelului „Hungaria“; dar nici a treia parte dintre cei sosiți n'au încăput. A fost ceva măreț și impunătoru, să vezi o lume atât de alasă românească, care venită din colțurile cele mai depărtate ale țerei se simțiau ca acasă. Totă românimea era reprezentată aici. Au venit cu toții, să se cunoască, să lege frățietate večnică, că nu se vor părăsi nici odată. S'au ținut mai multe toaste din partea dlor Dr. Lucaci, Dr. Bunea, Roberto Fava, slovacul Fainor, Mangra și diaristul Bacalbașa. Toți au vorbit dela inimă și cu multă dulceta.

Astfel s'a încheiat ziua de 6 Maiu, ziua premergătoare procesului.

Luni 7 Maiu.

Manifestația națională

Ziua de 7 Maiu va fi însemnată cu litere neperitoare în istoria poporului român. În această zi poporul român din Ungaria și Transilvania într'ună modă ne mai pomenită s'a manifestat solidar cu aceia, pe cari îi are în fruntea sa. Nu este penă, care să potă scrie, nice cuvinte, cari să potă reda întoemă manifestatia Românilor din 7 Maiu. O palmă bună a fost această zi pentru presa magiară, care cu atata impertinență buciună, că poporul român e îndestulit, și totă mișcarea e numai alor căți-va agitatori.

Încă de pe la 5 ore încep a se aduna cetele de Români de pe toate stradele. Între orele 7 și 8 deja întregă piața Clușului și stradele, ce duc dela „Hungaria“ spre redută, locul de pertractare a memorandumului, erau îndesite de preste 15 mii de țărani și femei române.

Toți s'au postat în spaliere și așteptau plecarea comitetului spre redută.

La orele 9¹/₂ plecă întregu comitetul dela „Hotel Hungaria“. De toate părțile urale asurzitoare. Toți așteptau cu capetele descoperite trecerea comitetului. Din ferești fâlăiau batistele albe. Înșufletirea e fără margini, și ca o mare undulătoare îi înșofescu pe acușii până la intrarea în redută. Nu mai puțin a fost însufletirea la sosirea domnei Rațu însoțite de domnișorele și de celealalte dame române.

Adevăratu triumf a fost retragerea comitetului la redută.

Ceva mai mișcătoru n'a putut să fie decât când au auzit din gura miilor de țărani bătrani: „Să vă ajute Dumnezeu! Dă-mne, ține-ți pe domni nostri!“

Totul a decurs în ordinea cea mai bună, în cătu poliștii cătu și cavaleria conșignată a trebuit să se pună în disponibilitate.

După pertractarea primă comitetul s'a creșut datoriu a face în grădina Bánfi o vizită de înfîlnire acelei mulțimi, ce se adunase pentru a-și manifesta sentimentul său de solidaritate cu lupta lor.

Erau adunați după cele mai minimele socoți cel puțin 30 de mii de persoane.

Când s'au sosit acolo membrii comitetului, a resunat un strigăt de „Să trăescă“, cum n'a mai resunat pôte în Cluș.

La intrarea în grădina membrii comitetului au fost întâmpinați cu o scurtă cuvîntare, și apoi au început calea lor triumfală prin mijlocul poporului înșirată de

două părți. Să fi fost cineva de petra, era cu neputință, să nu-l trecă fiori de emoțiune la vederea entuziasmului, de care era însufletit poporul adunat.

Membrii comitetului se îndreptară apoi spre centru, și s'au adunat mulțimea în jurul lor. Pe o masă se urcă atunci Dr. Rațu pentru a propovedi poporului cuvinte de iubire neclintită de nemu și de țară.

După aceea vorbi dl Diamandi Manole mulțămindu comitetului pentru nobilul esemplu, ce-lu da luptătorilor pentru cauza națională.

Se urcă apoi între aplause nesfârșite țeranolu bătranolu moșu Herlea din Vinerea pentru a întreține pe cei adunați cu o vorbire plină de cele mai curate și nepătate simțiminte naționale.

Apoi părintele Lucaci prin cuvinte însufletitoare a răpit mii de inimă la un entuziasm, care părea a nu se mai pute înfrîna.

Atunci s'a întâmplat un incident neplăcut. Se prezentă adevăratu vre-o 8 poliștii cu baionetele scose și vre-o 6 călări și năvăliră între popor provocându-l, să se împrăștie. E ușor de priceput, ce ar fi putut face 14 persoane față de 30 de mii. Răul l'a împedecat numai părintele Lucaci, care a rugat poporul, să rămână în pace. Poliția a trebuit să se depărteze rușinată, er poporul apoi plin de mândrie a pornit spre cartierele sale.

Manifestația din grădina Bánfi a ștorsu admirațiunea tuturor străinilor, până chiar și a contrariilor.

Sara la locuința dlui Rațu s'au prezentat următoarele delegații: Clerul român, Comitetul central, advocații, presa română, meseriașii români, damele române, tinerimea română din Ungaria și Transilvania, tinerimea română din Bucovina și România și țărani români.

În numele preșimii a vorbit Rsmul Alimpiu Barbovici vicarul Silvaniei. A mai vorbit apoi Dr. Aurel Mureșanu în numele presei, dl Bas. Podobă în numele meseriașilor, dl George Popu de Băsești în numele comitetului central, dl Petrescu în numele damelor române, dl Aurel Isac în numele advocaților ș. a.

Poporul adunat în grădina Bánfi a esmis pe Moșu Herlea din Vinerea, Teodoru Onișoru din Blăși și Gavrilu Trifu din Chiuzbaia ca delegați la Maiestatea Sa pentru a espune plângerile poporului.

Scirea cea mai nouă.

Primu informațiunea, că proiectul de lege despre căsătoria civilă obligătoare în casa magnaților a cădutu.

Bibliografie.

Pregătire la morțe, adevăratu consideratiun asupra maximelor eterne folosite tuturor pentru meditare și preșilor spre a predica, de *Alfonsu Maria de Liguori* Doctoru alu Bisericii. În versiune românească de Membrii societății de lectură Inocențiu M. Clain. Blăși 1893. Tipografia Seminarului archidieceșan. Opul are 425 p. în 8° micu. Prețulu 80 cr. Editura societății.

Editoru și redactoru răspundătoru:

Dr. Victor Szmigelski.